Redaktionellt

Den finns en klyscha inom musikbranschen som handlar om utgivningen av ”det svåra tredje albumet”. Utifrån en sådan metafor är det glädjande att här presentera det tredje numret av nya META – och det är ett lödigt nummer som omfattar 10 artiklar på sammanlagt över 140 sidor.

Årets artiklar har en stor bredd, såväl kronologiskt som innehållsmässigt. De representerar en resa i tid och rum från tidig medeltid i svenska städer till 1900-tal i Arktis – från svenska mynt i Frisland till blodiglar i USA. Det måste betraktas som illustrativt för hur historisk arkeologi idag omfamnar ett brett perspektiv av samhället och gör arkeologin delaktig i en större historieskrivning och inte bara som en metod eller ”hjälpvetenskap”.

Hälften av artiklarna i årets nummer behandlar stadsarkeologiskt material ur olika aspekter och perioder. Därtill kommer två artiklar som rör sig i stormaktstiden Sverige och med uttalad koppling till Holland. De två övriga artiklarna utgör helt separata kategorier då de behandlar blodigelodlingen i Sverige under tidigmodern tid respektive tolkningsprocessen och diskussionen kring Andrée-expeditionens öde i ishavet. Numret avslutas med en recension av en essäsamling om samtidsarkeologi.

Niklas Eriksson diskuterar stormaktstidens teknologi i form av skeppsbyggeri. Utgångspunkten är det spektakulära fyndet av regalskeppet Svärdet som gick under i ett sjöslag 1676 utanför Öland. Fokus ligger på den svenska flottans förhållande till holländskt skeppsbyggeri och Svärdet som ett av de sista konstruerade enligt holländsk modell.

Den följande artikeln av Frank Postma, Christiaan Schrickx och Michiel Bartels diskuterar också relationen mellan Sverige och Holland (Frisland) under stormaktstiden. Artikeln redogör för fynd av svenska mynt på landsbygden i västra Frisland. Myntfynden ligger till grund för teorier om hur den främmande valutan kom till användning av lokala handelsmän och berättar historier om hur vardagliga relationer mellan människor fortgick trots den oroliga perioden och politisk spänning mellan länderna.

Georg Haggréns artikel rör sig också i en interregional sfär av samhället men i denna gång i ett tidigmedeltida sammanhang. Haggrén diskuterar implikationerna av de relativt ovanlig fynden av glasringar (smycken) som är vanligt förekommande inom slaviskt bosättningsområde. Dimensionerna på delar av materialet indikerar närvaro av barn (med slavisk härkomst?) i de svenska städerna. Diskussionen om dessa fynd öppnar för intressanta jämförelser med förekomst av t.ex. östersjökeramik i samma städer.

META 2017-inlaga.indd 4 6/5/2017 8:31:37 AM

Downloaded by 216.73.217.143 2026-11-04 08:43:38

I en artikel om Andrées olycksaliga expedition till Arktis granskar Rune Edberg de tolkningar som under åren framförts kring vad som egentligen hände och hur expeditonsmedlemmarna tills slut dog. Edberg lyfter fram betydelsen av att aktivera den materiella kulturens spår för att rekonstruera det faktiska händelseförloppet.

Madeleine Bonow och Ingvar Svanberg diskuterar den sällan uppmärksammade hanteringen av blodiglar i medicinalt bruk från tidigmodern och under 18- och 1900-talet. Författarna lyfter fram vikten av att i arkeologiska projekt identifiera och undersöka hur igeldammarna var konstruerade. Detta är ett segment av det tidigmoderna samhället där arkeologin skulle kunna bidra med mycket ny kunskap som inte bara relaterar till medicinalhistoria utan också till den samtida mentalitets- och föreställningsvärlden.

De följande tre artiklarna har det gemensamt att de utgår från föredrag presenterade vid ett seminarium på arkeologiska institutionen i Lund. Seminariet var en hyllning tillägnad Hans Andersson på hans 80-årsdag. Det känns extra bra att kunna presentera dessa artiklar i META då arkeologiska institutionen i Lund är medeltidsarkeologiska föreningens ursprung och METAs förra hemvist.

Martin Hansson lyfter i sin artikel den viktiga frågan om definitionen av städer. Utgångspunkten är skillnader och framförallt likheter mellan städer som erhöll stadsprivilegier och sådana som inte fick det i det senmedeltida Småland. Hansson diskuterar hur regionala skillnader inom landskapet påverka platsernas identitet och hur ”stadslandskapet” uppfattas olika beroende på var man befinner sig i regionen mer än om den enskilda platsen erhållit stadsprivilegier eller inte.

Stefan Larsson reflekterar över ett intressant interdisciplinärt projekt i anslutning till samtida stadsplanering i centrala Kalmar. Larsson diskuterar arkeologins och kulturmiljövårdens roll i den moderna urbaniseringen och var i planprocessen en arkeologisk undersökning kan komma in i processkedjan. I det goda exemplet från Kalmar redogörs för konsekvenserna av arkeologins inträde i planprocessen i ett mycket tidigare skede än vad som är praxis idag.

Med utgångspunkt i undersökningarna i Nya Lödöse under de senaste åren diskuterar Christina Rosén implikationer för tolkningsmöjligheterna och förståelsen av en plats där så omfattande ytor som i Nya Lödöse har kunnat undersökas inom ramen för ett arkeologiskt projekt. I det mycket stora materialet framträder stadens sammanhang i en västlig och sydlig kulturell sfär tydligt.

Numret avslutas med en recension av Rune Edberg, där han kritiskt diskuterar samtidsarkeologins utifrån ett arkeologiskt perspektiv.

META 2017-inlaga.indd 5 6/5/2017 8:31:37 AM

Downloaded by 216.73.217.143 2026-11-04 08:43:38

Ambitionen är att Historisk arkeologisk förenings medlemmar tillsammans ska utgöra ett aktivt forum för historisk arkeologi där tidskriften bara är en sida av föreningens verksamhet. META:s hemsida (www.histark.se) och Facebooksida är igång, och förhoppningen är att de ska bli än mer ”levande” under 2017.

Styrelsen har aktivt arbetat under året för att de gamla META numren ska bli tillgängliga via vår hemsida. Vi är nu mycket glada at kunna meddela att så har blivit fallet! Gå in där på upptäcksfärd och läs för att ta del av den stora kunskapsbank och ämneshistoria som META förvaltar från 1979 fram till idag. Vem vet om du också kanske blir inspirerad att skriva nåt till nästa nummer? I så fall får du göra det i god tid före vårt nya manusstopp som kommer att vara den 1a februari. Tanken är att vi fortsättningsvis kommer att släppa det nya numret lite senare på året – i tid för hängmattan och sommarläsning. Avslutningsvis presenterar artiklarna i 2017 års META en mångfald ämnen, med författare från en rad olika organisationer, myndigheter och universitet. Vi kan därmed med tillfredsställelse konstatera att även denna årgång med råge lever upp till syftet med META: att fungera som en plattform för alla som arbetar med historisk arkeologi inom såväl universitet, museer, myndigheter som inom exploateringsarkeologi.

META 2017-inlaga.indd 6 6/5/2017 8:31:37 AM

Downloaded by 216.73.217.143 2026-11-04 08:43:38